

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра фізичної географії природокористування і геоінформаційних
технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 28 ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *10 Природничі науки*

Спеціальність *106 Географія*

Освітньо-професійна програма: *"Географічні основи природокористування та регіонального і муніципального розвитку"*

Робоча програма навчальної дисципліни «ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ». – ОНУ,
2023 р. _11_ с.

Розробник: *Вихованець Г.В.*, д.геогр.наук, професор кафедри фізичної географії, природознавства і геоінформаційних технологій;
Розробник: *Молодецький А.Е.*, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № 1 від « 30 » серпня _____ 2023 р.

Завідувач кафедри _____ (Юрій ШУЙСЬКИЙ)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від « 30 » серпня _____ 2023 р.

Завідувач кафедри _____ (Олександр ТОПЧИВ)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ПРР "Географічні основи природокористування та регіонального і муніципального розвитку

_____ (Антоніна ШАШЕРО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № « 1 » від « 30 » серпня _____ 2023 року

Голова НМК _____ Віталій СИЧ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 10 годин – 300 змістових модулів – 2.	Галузь знань <u>10 - природничі науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>106 - географія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший</u> (бакалаврський)	<i>Обов'язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-4	4,5-й
		<i>Семестр</i>	
		5-6	8,9-й
		<i>Лекції</i>	
		80	36 год.
		<i>Практичні</i>	
		40	16 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		--	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		180 год	244 год.
		Форма підсумкового контролю: іспит, курсова робота	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни - отримання здобувачами освіти компетентностей, необхідних для практичної роботи у закладах загальнодержавного, регіонального та місцевого управління з теоретичних та прикладних аспектів сучасної економічної, соціальної та політичної географії України, усвідомлення її місця в світі згідно з природно-ресурсним, соціально-демографічним та воєнно-політичним потенціалом. Аналіз компонентної структури навколишнього природного середовища України, розгляд основних сучасних теоретико-методологічних положень фізикогеографічного аналізу території, засвоєння теоретичних і практичних питань комплексного регіонального фізико-географічного аналізу, з'ясування загальних закономірностей природних умов території України; формування професійної компетентності і наукового світогляду майбутніх географів; їх здатності досліджувати особливості України, використовуючи знання і практичні навички в галузі географії та на межі предметних галузей; формування спеціальних (фахових) компетентностей з географії України.

Основними завданнями дисципліни є:

1. Здійснити аналіз компонентної структури природного навколишнього середовища України; 2. Розглянути основні сучасні теоретико-методологічні положення фізикогеографічного аналізу території, засвоїти теоретичні і практичні питання комплексного фізико-географічного аналізу території України; 3. Виявити регіональні особливості природних умов України; 4. Провести аналіз екологічних питань стану довкілля; 5. виявити та проаналізувати структури природоохоронного фонду та раціональне використання їх. 6. Показати можливість застосовувати отримані знання та навички у вирішенні глобальних проблем сучасної цивілізації; 7. Формування у студентів навичок до наукових досліджень. 8. Познайомити здобувачів освіти з місцем країни в світових параметрах та на континентальному рівні; 9. Надати здобувачам навички аналізу та інтерпретації кількісних та якісних характеристик природних ресурсів, економіки та соціальної сфери України; 10. Надати здобувачам компетентності з аналізу інформаційних джерел та польових досліджень для подальшого використання у практиці діяльності органів управління та громадських організацій; 11. Навчити здобувачів правильно орієнтуватися у стані та перспективах територіальної організації населення та господарства на регіональному та муніципальному рівнях; 12. Надати здобувачам знання з засад територіальної організації власного бізнесу у місцевих умовах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння предметної діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) спеціальні/фахові (СК/ФК):

СК2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.

СК5. Здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на різних просторово- часових масштабах.

СК10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

СК12. Здатність здійснювати геопросторові дослідження природних і суспільних явищ для формування практичних цілей та рекомендацій щодо сталого розвитку територіальних громад, міст, урбанізованих ареалів та регіонів в Україні.

Програмні результати навчання:

Р03. Пояснювати особливості організації географічного простору.

P05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

P07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

P10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

P11. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **вміти:**

- 1) пояснювати закономірності організації географічних процесів на території країни;
- 2) збирати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел в сфері географічних наук та у відповідності до територіальної специфіки країни;
- 3) аналізувати склад і будову природних та суспільних процесів у відповідності до фахової спеціалізації щодо різних рівнів просторово-часових масштабів;
- 4) застосовувати знання цілей сталого розвитку та можливостей своєї сфери для досягнення поставленої мети в межах України та її територіальних складових.;
- 5) гіпотези походження материків та океанів;
- 6) причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, поверхневих вод, рослинного та тваринного світу України;
- 7) причини і закономірності зміни ландшафтів від місця до місця в межах окремих регіонів; специфічні природні умови окремих регіонів України;

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України

Тема 1. Тектонічна і геологічна будова України. Давня архейсько-протерозойська платформа: Український щит, Волино-Подільська плита, Припятьська западина, Причорноморська западина, Воронезька антекліза. Середземноморський геосинклінальний пояс: область герцинської складчастості – Донецький кряж, Скіфська плита; область кемерійської складчастості – складчасті структури Кримських гір; область альпійської складчастості – складчасті структури Карпат.

Тема 2. Рельєф України. Рельєф платформених областей: Подільська височина, Волинська височина, Придніпровська височина, Приазовська височина, Середньоруська височина, Поліська низовина, Придніпровська низовина, Причорноморська низовина. Рельєф геосинклінальних областей: Донецька височина, Північно-Кримська низовина, Кримські гори, Карпати.

Тема 3. Клімат України. Основні географічні кліматотвірні чинники: Географічна широта, висота над рівнем моря, розподіл суходолу і водних просторів, орографія поверхні суші, рослинний і сніговий покрив. Кліматичні показники та їх розподіл: температура повітря, атмосферні опади, вітровий режим. Кліматичні ресурси. Небезпечні атмосферні явища.

Тема 4. Поверхневі і підземні води України: моря, річки, озера, канали, водосховища, болота.

Тема 5. Ґрунти, рослинність і тваринний світ України. Типи ґрунтів, зональні і азональні ґрунти, ґрунти гірських районів. Флора і фауна Укопїни і їх основні угруповання. Широтна зональність і висотна поясність.

Тема 6. Природно-заповідний фонд України. Природні території та об'єкти: біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені

об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз

Тема 7. Принципи і методи фізикогеографічного районування України

Тема 8. Зона мішаних лісів України

Тема 9. Лісостепова зона України

Тема 10. Степова зона України

Тема 11. Українські Карпати

Тема 12. Кримські гори

Змістовий модуль 3. Загальна характеристика населення, господарства і соціальної сфери України.

Тема 1. Місце України в світі. Загальні характеристики території, населення, господарства. Макроекономічні та демографічні показники за статистичними джерелами ООН, Європейської Ради та національних статистичних установ.

Тема 2. Історичні особливості формування сучасної території держави. Динаміка змін територіально-адміністративного та політико-адміністративного устрою за час існування державних утворень на сучасних теренах України.

Тема 3. Населення. Головні риси демографічної структури. Загальні та регіональні риси демографічних показників.

Тема 4. Етнічний склад населення. Історичні відмінності у формуванні етнічної структури. Особливості конфесійного складу населення на різних історичних етапах та у сучасних умовах.

Тема 5. Урбанізоване та руральне населення. Головні екістичні характеристики. Найбільші міста та їх географічна характеристика. Особливості сільського розселення в різних регіонах.

Тема 6. Соціальна структура населення. Професійний склад та його динаміка. Структурна диференціація доходів різних соціальних верств.

Тема 7. Електоральна географія України. Особливості виборчої системи та сплав регіональної специфіки на електоральні вподобання населення за роки незалежності та демократичних реформ.

Тема 8. Структурні співвідношення у господарстві України. Провідні сектори. Вплив історичних та природних факторів на структуру господарства. Структура валового національного продукту та його динаміка.

Тема 9. Паливно-енергетичний комплекс. Добувні та обробні кластери. Роль природних ресурсів та застосування сучасних технологій розвитку видобутку та використання палива. Електроенергетика та її структура.

Тема 10. Комплекс металургійних виробництв. Ресурсна база. Співвідношення чорної та кольорової металургії. Експортний потенціал комплексу.

Тема 11. Машинобудівний комплекс. Провідні виробництва. Значення аерокосмічних, транспортних та сільськогосподарських кластерів.

Тема 12. Агропромисловий комплекс. Рослинництво і тваринництво у сільському господарстві. Особливості переробних кластерів та нерівномірність їх розвитку. Експортний потенціал комплексу.

Тема 13. Транспортний комплекс України. Структура залізничного, автомобільного, водного, авіаційного та трубопровідного транспорту. Транзитність та мембранність територій.

Тема 14. Рекреаційно-туристичний комплекс. Структурні компоненти та спеціалізація. Нерівномірність розвитку та залежність від інших сфер господарства.

Змістовий модуль 4. Суспільно-географічне районування території України

Тема 15. Методологічні підходи до районування території України. Етапи формування економічних районів. Політична складова районування.

Тема 16. Спеціалізація та рівні суспільного розвитку районів країни. Нерівномірність розподілу природних та соціально-економічних ресурсів. Подолання дисбалансу розвитку районів шляхом бюджетно-економічної політики.

Тема 17. Індустріальний схід країни. Донецький, Придніпровський та Слобожанський райони.

Тема 18. Аграрно-індустріальний захід країни. Карпатський, Поліський, Подільський райони.

Тема 19. Центр країни. Столичний та Центральний райони.

Тема 20. Аграрно-рекреаційний південь країни. Причорноморський район.

Змістовий модуль 5. Курсова робота

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (80 годин) та практичних занять (40 годин), організації самостійної роботи студентів (180 годин).

Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
л		п/с	лаб	ср	л		п/с	лаб	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України										
Тема 1. Тектонічна і геологічна будова України.	10	4	6			11	1	--	--	10
Тема 2. Рельєф України	6	4	2			11	1	--	--	10
Тема 3. Клімат України	5	3	2			11	1	--	--	10
Тема 4. Поверхневі і підземні води України	39	3	6		30	11	1	--	--	10
Тема 5. Ґрунти, рослинність і тваринний світ України	3	3				15	1	4	--	10
Тема 6. Природно-	3	3				11	1			10

заповідний фонд України										
Разом за змістовним модулем 1	66	20	16		30	70	6	4	---	60
Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз										
Тема 7. Принципи і методи фізико-географічного районування України	4	2	4		--	20	2	4	2	10
Тема 8. Зона мішаних лісів України	9	3			6	12	2	--	--	10
Тема 9. Лісостепова зона України	9	3			6	12	2	--	--	10
Тема 10. Степова зона України	10	4			6	12	2	--	--	10
Тема 11. Українські Карпати	10	4			6	11	1	--	--	10
Тема 12. Кримські гори	10	4			6	11	1	--	--	10
Разом за змістовим модулем 2	52	20	4		30	80	10	4	2	60
Курсова робота	30				30		30			30
Разом	150	40	20		90		40			90
Змістовий модуль 3. Загальна характеристика населення, господарства і соціальної сфери України										
Тема 1. Місце України в світі. Загальні характеристики території, населення, господарства. Макроекономічні та демографічні показники за статистичними джерелами ООН, Європейської Ради та національних статистичних установ.	6	2	--	--	4	12	--	2	--	10
Тема 2. Історичні особливості формування сучасної території держави. Динаміка змін територіально-адміністративного та політико-адміністративного устрою за час існування державних утворень на сучасних теренах України.	4	2	--	--	2	12	--	2	--	10

Тема 3. Населення. Головні риси демографічної структури. Загальні та регіональні риси демографічних показників.	4	2	--	--	2	10	--	--	--	10
Тема 4. Етнічний склад населення. Історичні відмінності у формуванні етнічної структури. Особливості конфесійного складу населення на різних історичних етапах та у сучасних умовах.	4	2	--	--	2	8	2	--	--	6
Тема 5. Урбанізоване та руральне населення. Головні екістичні характеристики. Найбільші міста та їх географічна характеристика. Особливості сільського розселення в різних регіонах.	4	2	--	--	2	6	2	--	--	4
Тема 6. Соціальна структура населення. Професійний склад та його динаміка. Структурна диференціація доходів різних соціальних верств.	4	2	--	--	2	6	2	--	--	4
Тема 7. Електоральна географія України. Особливості виборчої системи та сплав регіональної специфіки на електоральні вподобання населення за роки незалежності та демократичних реформ.	4	2	--	--	2	6	2	--	--	4
Тема 8. Структурні співвідношення у господарстві України. Провідні сектори.	4	2	--	--	2	8	2	--	--	6

Вплив історичних та природних факторів на структуру господарства. Структура валового національного продукту та його динаміка.										
Тема 9. Паливно-енергетичний комплекс. Добувні та обробні кластери. Роль природних ресурсів та застосування сучасних технологій розвитку видобутку та використання палива. Електроенергетика та її структура.	4	2	--	--	2	10	--	2	--	8
Тема 10. Комплекс металургійних виробництв. Ресурсна база. Співвідношення чорної та кольорової металургії. Експортний потенціал комплексу.	4	2	--	--	2	6	2	2	--	2
Тема 11. Машинобудівний комплекс. Провідні виробництва. Значення аерокосмічних, транспортних та сільськогосподарських кластерів.	4	2	--	--	2	4	--	--	--	4
Тема 12. Агропромисловий комплекс. Рослинництво і тваринництво у сільському господарстві. Особливості переробних кластерів та нерівномірність їх розвитку. Експортний потенціал комплексу.	4	2	--	--	2	6	--	--	--	6
Тема 13. Транспортний комплекс України. Структура залізничного,	4	2	--	--	2	6	--	--	--	6

автомобільного, водного, авіаційного та трубопровідного транспорту. Транзитність та мембранність територій										
Тема 14. Рекреаційно-туристичний комплекс. Структурні компоненти та спеціалізація. Нерівно-мірність розвитку та залежність від інших сфер господарства.	4	2	--	--	2	4	--	--	--	4
Разом за змістовим модулем 3	58	28	--	--	30	98	12	8		80
Змістовий модуль 4. Суспільно-географічне районування території України										
Тема 15. Методологічні підходи до районування території України. Етапи формування економічних районів. Політична складова районування.	4	2			2	8	2	--	--	6
Тема 16. Спеціалізація та рівні суспільного розвитку районів країни. Нерівномірність розподілу природних та соціально-економічних ресурсів. Подолання дисбалансу розвитку районів шляхом бюджетно-економічної політики.	8	2	2		4	8	2	--	--	6
Тема 17. Індустріальний схід країни. Донецький, Придніпровський та Слобожанський райони.	14	2	6		6	12	2	--	--	10
Тема 18. Аграрно-індустріальний захід країни. Карпатський, Поліський, Подільський райони.	14	2	6		6	12	2	--	--	10

Тема 19. Центр країни. Столичний та Центральний райони.	12	2	4		6	8	--	--	2	6
Тема 20. Аграрно-рекреаційний південь країни. Причорноморський район.	10	2	2		6	6	--	--	--	6
Разом за змістовим модулем 4	64	12	20		30	54	8			44
Змістовий модуль 5. Курсова робота	30				30	30				30
Усього годин	300	80	40		180	300	36	16	4	244

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України			
1.	Тема 1. Тектонічна та геологічна будова України	4	--
2.	Тема 2. Історія геологічного розвитку та корисні копалини України	2	--
3.	Тема 3. Рельєф України	2	--
4.	Тема 4. Кліматичні умови та ресурси території України	2	2
5.	Тема 5. Внутрішні води та водні ресурси України	2	2
6.	Тема 6. Моря України	4	2
7.	Тема 7. Природні комплекси та фізико-географічне районування	2	2
	Разом за змістовим модулем 1	20	8
Змістовий модуль 4. Суспільно-географічне районування території України			
1	Тема 1. Картографування сучасної мережі суспільно-географічний районів.	2	2
2	Тема 2. Господарство Донбасу (Донецька та Луганська області).	2	--
3	Тема 3. Господарство Індустріального Придніпров'я (Дніпропетровська та Запорізька області)	2	2
4	Тема 4. Господарство Слобожанщини (Харківська, Сумська, Полтавська області)	2	--
5	Тема 5. Господарство Центрального району (Кіровоградська та Черкаська області)	2	2
6	Тема 6. Господарство Столичного району (Київська, Житомирська, Чернігівська області, місто Київ)	2	--
7	Тема 7. Господарство Карпатського району (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області)	2	2
8	Тема 8. Господарство Західно-Поліського району (Волинська та Рівненська області)	2	--
9	Тема 9. Господарство Подільського району (Вінницька, Хмельницька та Тернопільська області)	2	--

10	Тема 10. Господарство Причорноморського району (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, Автономна республіка Крим та місто Севастополь).	2	--
	Разом за змістовим модулем 1	20	8
	Усього	40	16

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 7. Принципи і методи фізико-географічного районування України	--	2
2.	Тема 19. Центр країни. Столичний та Центральний райони.	--	2
	Разом	--	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовий модуль 1:		
1.	Скласти порівняльну характеристику дельти Дунаю та дельти Дніпра (презентація);	15	30
2.	Фізико-географічна характеристика Причорноморських лиманів (презентація);	15	30
	Разом за змістовним модулем 1	30	60
	Змістовий модуль 2:		
1.	Скласти характеристику мішаних лісів України (реферат);	5	10
2.	Аварія на Чорнобильській АЕС: вплив на стан довкілля й умови життя населення (реферат).	5	10
3.	Природно-заповідний фонд лісостепової зони України (презентація).	4	10
4.	Охарактеризувати природні передумови утворення степів. Степи України (реферат та презентація):	4	10
5.	Український державний степовий заповідник (реферат):	4	10
6.	Висотна ландшафтна диференціація рослинного і ґрунтового покриву Українських Карпат (презентація):	4	5
7.	Скласти порівняльну характеристику флори і фауни північного і південного макросхилу Кримських гір (презентація):	4	5
	Курсова робота	30	30
	Разом за змістовним модулем 2	90	90
	Змістовий модуль 3		
1.	Визначити головні кластери формування валового внутрішнього продукту України та їх складові частини.	4	10
2.	Дати оцінку провідних чинників формування доходної частини національного бюджету України.	4	10
3.	Картографувати провідні політико-адміністративні та територіально-адміністративні одиниці поділу України у 1050,	4	10

	1650, 1800, 1900 та 1930 роках.		
4.	Охарактеризувати демографічну ситуацію в Україні на 1991 та 2021 роки.	4	10
5.	Картографування провідних наукових та науково-освітніх закладів України	4	10
6.	Охарактеризувати лісгосподарський комплекс України.	4	10
7.	Дати аналітичну оцінку кластеру виробництва будівельних матеріалів.	4	10
8.	Картографування об'єктів порцелянової, фаянсової та склоробної промисловості та пояснити їх розташування.	2	10
	Разом за змістовим модулем 3	30	80
	Змістовий модуль 4		
10.	Знайти інформацію про українську діаспору в країнах світу, її чисельність, зв'язки з історичною батьківщиною, економічний та політичний вплив.	5	10
11.	Картографування історичних фортифікаційних об'єктів України. Охарактеризувати їх географічне розташування.	5	10
12.	Знайти та охарактеризувати палацово-паркові ансамблі на території України. Знайти інформацію про їх стан та форми використання.	5	10
13.	Визначити структуру зовнішніх економічних зв'язків України, особливості зовнішньої торгівлі товарами та послугами.	5	5
14.	Дати оцінку впливу аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році на економіку та суспільство.	5	5
15.	Охарактеризувати членство України у міждержавних політичних, економічних та інших структурах.	5	4
	Разом за змістовим модулем 4	30	44
	Разом	180	244

8. Теми курсових робіт

Природні умови Поліської низовини
 Природні умови Придніпровської низовини
 Природні умови Донецького кряжу
 Природні умови Придніпровської височини
 Природні умови Волино-Подільської височини
 Природні умови Причорноморської низовини
 Природні умови Приазовської височини
 Природні умови Українських Карпат
 Тема 9. Природні умови Кримського півострову
 Особливості клімату Західної частини України
 Особливості клімату Північної частини України
 Особливості клімату Центральної частини України
 Особливості клімату Східної частини України
 Особливості клімату Півдня частини України
 Особливості клімату Українських Карпат
 Особливості клімату Кримського півострову
 Природні умови Чорного моря
 Природні умови Азовського моря
 Природні умови басейну Дніпра в межах України
 Природні умови басейну Південного Бугу

Природні умови басейну Дністра
Малі річки України
Природні умови Кілійської дельти Дунаю
Природні умови Придунайських озер
Природні умови лиманів Тузловської групи
Природні умови Дністровського лиману
Природні умови лиманів межиріччя Дністра-Дністра
Природні умови Дніпро-Бугського лиману
Природні умови Сівашів
Природні умови Дунайського біосферного заповідника
Природні умови Карпатського біосферного заповідника
Природні умови заповідника Асканія-Нова
Природні умови Чорноморського біосферного заповідника
Природні умови заповідних територій Кримського півострова
Суспільно-географічне дослідження освітнього комплексу
Миколаївський морський порт
Особливості розвитку внутрішньої торгівлі України
Туристичні ресурси України та їх класифікація
Туристичні регіони України
Морські порти Одеського регіону
Загальна характеристика демографічних процесів в Україні
Географія сфери послуг України
Поводження з твердими побутовими відходами
Трансформація адміністративно-територіального устрою Одеської області: суспільно-географічні аспекти
Організація, функціонування в охорона природно-заповідних територій та об'єктів України
Господарський комплекс міста Одеса
Сільське господарство Одещини: сучасний стан та перспективи розвитку
Туристично-рекреаційний потенціал Карпат
Туристичний потенціал Кримського півострову
Туристичні ресурси та господарство Полісся
Рекреаційно-туристичний комплекс Південного Криму
Характеристика туристичної діяльності Одеського регіону
Рекреаційно-туристичний потенціал Українського Причорномор'я

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, практичні заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів. Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники). Курсові роботи виконуються у відповідності до методичних вказівок.

**Форми контролю і методи оцінювання
(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)**

Поточне контрольне опитування, оцінювання семінарських доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - іспит. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину

	поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

Захист **курсової роботи** у кожному з семестрів оцінюється за 100-бальною шкалою ЄКТС та національною системою з окремою заліковою відомістю. Вимоги до оформлення та критерії оцінювання курсової роботи надаються здобувачам окремою методичною розробкою.

10. Питання для підсумкового контролю

1. Провідні географічні риси структури формування валового національного продукту.
2. Роль меліоративних земель в аграрному комплексі.
3. Історичні особливості формування субетносів в складі етносу України.
4. Рекреаційний комплекс Причорномор'я.
5. Гідромеліоративний комплекс Причорномор'я.
6. Бальнеологічні ресурси української частини Карпат. Порівняння з іншими карпатськими країнами.
7. Адміністративно-територіальний устрій: головні складові.
8. Транспортний комплекс Причорномор'я: головні морські порти.
9. Кластер деревообробних виробництв: структурні особливості.
10. Екологічні проблеми меліорованих земель Причорномор'я.
11. Провідні центри машинобудування Слобожанщини та їх спеціалізація.
12. Кондитерські підприємства в складі агропромислових холдингів.
13. Спеціалізація металургійних підприємств Індустріального Придніпров'я.
14. Замкові, палацові та релігійні архітектурні пам'ятки Поділля.
15. Порцелянова та склоробна промисловість: територіальні риси кластеру.
16. Українська діаспора на Американському континенті.
17. Атомна енергетика - основа енергозабезпечення та енергонезалежності.
18. Дніпровський гідроенергетичний каскад: складові та їх особливості.
19. Кольорова металургія: структурні складові та їх співвідношення.
20. Туристичні ресурси Автономної республіки Крим.
21. Об'єкти культурної та природної спадщини ЮНЕСКО в Україні.

22. Характеристика головних районів картоплярства.
23. Науково-освітні установи Києва.
24. Подолання наслідків аварії 1986 року на Чорнобильській АЕС.
25. Фестивальна мережа подієвого туризму в Україні.
26. Палацово-паркові ансамблі південного узбережжя Криму.
27. Ресурси Донецького кам'яно-вугільного басейну.
28. Найбільші карстові печери - об'єкти спелеотуризму.
29. Запорізька атомна електростанція - найбільше підприємство кластеру Європи.
30. Райони виноградарства та центри виноробства.
31. Головні експортні продукти України.
32. Пам'ятки часів Київської давньоруської держави.
33. Структура залізничного транспорту.
34. Відновлювальна енергетика: провідні сонячні та вітрові електростанції.
35. Особливості господарського керівництва комплексу міста Дніпро.
36. Структура промисловості будівельних матеріалів.
37. Етнічна структура Закарпаття.
38. Конфесійна структура населення.
39. Розвиток фармацевтичних виробництв та їх територіальна організація.
40. Головні зернові культури в аграрному виробництві України.
41. Науково-освітні установи Львова.
42. Інноваційні тенденції в структурі промисловості.
43. Екологічні чинники стану туристичних ресурсів Полісся.
44. Харківська міська агломерація.
45. Північна Буковина та Буджак зі спільними рисами історичної долі.
46. Водні ресурси Криму.
47. Теплова енергетика: головні особливості.
48. Чорна металургія Запоріжжя.
49. Міграційні процеси в сучасній Україні.
50. Які тектонічні структури розташовані на території України.
51. Які тектонічні структури на території України відносяться до давньої архейсько-протерозойського віку платформи.
52. Які тектонічні структури на території України відносяться до Середземноморського геосинклінального поясу.
53. В який геологічний час виникли Кримські гори і Карпати.
54. В якій мірі сучасний рельєф України відповідає її тектонічній будові.
55. Які морфоструктури і морфоскульптури виділяються в межах Карпатської гірської споруди.
56. Які морфоструктури і морфоскульптури виділяються в межах Кримської гірської споруди.
57. Які екзогенні процеси впливали на формування сучасного рельєфа України.
58. Четвертинне покрівне зледеніння і його роль в рельєфоутворенні на території України.
59. Акумулятивні і абразійні процеси і форми рельєфу в береговій зоні Чорного і Азовського морів.
60. Формування дельти Дунаю та її сучасний розвиток.
61. Загальна характеристика рельєфа платформенної області.
62. Загальна характеристика рельєфа геофінклінальних областей.
63. Охарактеризувати основні географічні кліматотвірні чинники на території України.
64. Основні кліматичні показники та їх розподіл на території України.
65. Де і які типи каналів розташовані на території України.
66. Порівняти гирлові області Дунаю і Дніпра.
67. Класифікація гирлових областей річок України.
68. Причорноморські лимани: закономірності формування, класифікація, сучасний стан.

69. Загальна фізико-географічна характеристика Чорного моря.
 70. Загальна фізико-географічна характеристика Азовського моря.
 71. Ґрунтовий покрив Карпат.
 72. Ґрунтовий покрив Кримських гір.
 73. Природно-заповідний фонд України: класифікація, територіальне розміщення, сучасний стан.
 74. Біосферні заповідники України.
 75. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник.
 76. Принципи і методи фізико-географічного районування України.
 77. Природна характеристика мішаних лісів України.
 78. Природна характеристика лісостепової зони України.
 79. Природна характеристика степової зони України.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів, які отримують студенти (за результатами 5 семестру, змістові модулі 1-2):

Поточний та періодичний контроль, самостійна робота								Практичні	Сума
1	2	3	4	5	6	7	8-12		
10	5	5	5	5	5	5	20	40	100

Розподіл балів, які отримують студенти (за результатами 6 семестру, змістові модулі 3-4):

Поточний контроль					Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			
T1-T5	T6-T10	T11-T14	T15-T17	T18-T20	30	100
2	2	2	5	5		
Контр.тестування 28 балів			Контр.тестування 30 б.			
			Контр.курсова 12 балів			

T1, T2 ... T7 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	не зараховано з можливістю повторного складання
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Навчально-методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки).

13. Рекомендована література

Основна:

1. Байцар А. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. Львів. Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 354 с.
2. Булава Л. М. Фізична географія України. Х. : АН ГРО, 2008. 224 с.
3. Врублевська О. О., Катеруша Г. П., Гончарова Л. Д. Кліматологія : підручник. Одеса : Екологія, 2013. С. 249-256.
4. Ґрунтознавство з основами геології: підручник / І. І. Назаренко, С. М. Польшина, Ю. М. Дмитрук, І. С. Смага, В. А. Нікорич. Чернівці: Книги - ХХІ, 2006. 504 с.
5. Денисик Г. І., Страшевська Л. В., Корінний В. І. Геосайти Поділля. Вінниця : Вінницька обласна друкарня, 2014. 216 с. (Серія: «Природа і ландшафти Поділля»).
6. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Збірник вибраних матеріалів / [за ред. М.П. Стеценка, Ф.Д. Гамора]. Львів: «Гиса», 2017. 238 с.
1. Заставний Ф.Д. Географія України. Львів: Світ, 2018.- 472 с.
7. Кузьмішина І. Флора і рослинність України. Курс лекцій. Луцьк : Друк ПП Іванюк В. П., 2016. 152 с.
8. Маринич О. М., Пархоменко О. Г., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Український географ. журн. 2003. № 1. С. 16-20.
9. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. 3-тє вид., стер. К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. 479 с.
10. Мельничук В. П., Попович І. С. Практикум з фізичної географії України : навч.- мет. посібник. Ужгород: УжНУ «Говерла», 2010. 104 с.
3. Молодецький А.Е. Соціально-економічна географія України. Кваліфікаційний мінімум географічних назв. Одеса: ТЕС, 2019, - 86 с.
2. Ковтун В.В., Степаненко О.В. міста України. Економіко-географічний довідник. К. АРС, 2020.-279 с.
11. Нетробчук І. М., Полянський С. В. Фізична географія України : практикум для лабораторних занять. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. 138 с.
12. Нетробчук І. М., Самолюк І. В. Поширення мінеральних лікувальних вод в Україні. Географія та туризм: наук. зб. /ред. кол. : Любіцева О.О. (гол. ред.) та ін. К. : Альфа-ПК, 2017. Вип. 41. С. 190-200.
13. Нетробчук І. М., Забокрицька М. Р., Хільчевський В. К. Волинське Полісся: межиріччя Західного Бугу та Случі – природні ресурси та їхнє використання. Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку: мат. Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Ніжин, 1–2 бер. 2021 р. /Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2021. С. 28-32.
4. Поповкін В.А., Калитенко А.П. та ін. Аванпроект економічного районування України.- К: Нац ін-т стратегічних досліджень. 2017.- 90 с.
14. Свинко Й. М., Сивий М. Я Геологія : підручник. К. : Либідь, 2003. 480 с.
15. Свинко Йосип. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан : навч. вид. Т. : Навч. кн. Богдан, 2007. 192 с.

5. Соціально-економічна географія України/ Ред. О.І. Шаблій. Львів: Світ, 2016.- 640 с.
16. Фізична географія України: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 36 с.
17. Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу : наук.-попул. вид. / упоряд. О. Ю. Шапаренко, С. О. Шапаренко. Вид. 4-е, допов. Харків: Торсінг, 2012. 480 с.
18. Швебе Г. І., Ігошин М. І. Каталог річок і водойм України : навч.-довідк. посіб. / за ред. Є. Д. Гопченка. Одеса: Астропринт, 2003. 392 с.

Додаткова:

1. Довкілля України 2022. <https://ukrstat.gov.ua> >publ1_u
2. Зовнішньоекономічна діяльність 2023. <https://buhplatforma.com.ua> >article
3. Статистичний збірник "Регіони України". 2021. <https://stat.ua> >sites>files
4. Статистичний щорічник України 2022. <https://ukr.stat.gov.ua> >arch_zov_2b
5. Україна в цифрах 2022 <https://ukrstat.gov.ua> >druk>kf_u

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту географії Національної академії наук України - <https://igu.org.ua/uk/node/22080>
2. Бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова - <https://lib.onu.edu.ua>
3. Бібліотека та енциклопедія з географії - <http://www.geoman.ru>
4. Географіка. Географічний портал - <http://geografica.net.ua/>
5. Географія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" - <http://osvitanet.com.ua/>